

Motion till riksdagen

1989/90:Jo714

av Elving Andersson och Rune Thorén

(båda c)

Havsmiljön i Skagerrak och Kattegatt

Den aktuella miljösituationen i hela Nordsjön och framförallt i Skagerrak och Kattegatt är mycket allvarlig. Döda havsbottnar, giftiga algbloomningar, övergödning och syrebrist är exempel på denna situation. Under hösten 1988 drabbades viktiga delar av Kattegatt av akut syrebrist. Förhållandena under 1989 har inte blivit bättre. Konsekvenserna för fisket har varit stora. Bottenlevande fisk som t.ex. torsk, rödspätta och vitling har antingen dött eller flytt från området. Havskraftan har med all sannolikhet dött i de aktuella områdena.

Miljöproblemen i Västerhavet är inte nya, utan har uppträtt under flera år. Efterhand förvärras situationen och regeringen tycks inte inse allvaret, eftersom inga kraftfulla åtgärder vidtas.

Internationellt problem

Haven har länge betraktats som gigantiska soptippar. Inte minst gäller detta Nordsjön.

Föroreningarna i Nordsjön kommer från många olika håll. Föroreningar från Östersjön förs norrut med strömmarna och de kraftigt förorenade floderna Elbe och Rhen i Västtyskland är andra föroreningskällor. Därtill kommer oljespill och andra utsläpp från oljefälten i Nordsjön. Tungmetaller och kemikalier släpps ut i stora mängder från industrier i bl.a. England. Radioaktiva utsläpp från den stora nukleära anläggningen Sellafield vid Irländska sjön har lett till att forskare kunnat påvisa förhöjda radioaktiva värden i både vatten och fisk utanför den svenska västkusten. Till detta kommer urlakning av kväve från jordbruksmarken.

Luftföroreningarna påverkar också havet. I vissa områden kommer så mycket som 25 % av föroreningarna via luften. Här är det främst biltrafiken som svarar för de största utsläppen. Dessutom förekommer dumpningar av avfall och sopförbränning till havs.

Under år 1985 hamnade 3 860 000 ton industriavfall i Nordsjön, varav 1 900 000 ton var syror av olika slag, 1 700 000 ton annat flytande avfall och 260 000 ton luftföroreningar. Av detta industriavfall kom ca 50 % från England och 34 % från Västtyskland. Till detta kan läggas 5 milj. ton rötslam och 116 000 ton olja.

Som dessa fakta visar är det nödvändigt med samordnade internationella åtgärder för att kunna lösa problemen.

För närvarande finns det tre olika kommissioner som arbetar var för sig mot utsläpp till lands och till sjöss och mot dumpning. Det behövs en bättre samordning av de insatser som görs liksom av de ytterligare insatser som behöver göras. Därför bör en Nordsjökommission inrättas, liknande den kommission som finns för Östersjön, där samtliga berörda nationer deltar.

Riksdagsmajoriteten har vid tidigare tillfällen tillstyrkt sådana krav, trots ihärdigt motstånd från socialdemokraterna. Enligt jordbruksutskottets betänkande 1989/90:6 pågår nu ett beredningsarbete inom regeringskansliet. Med tanke på att den socialdemokratiska regeringen under flera år förhalat denna fråga finns det anledning att riksdagen återigen beslutar uppdra åt regeringen att ta initiativ för bildande av en Nordsjökommission och att det arbetet måste ske med mycket stor skyndsamhet.

Beräffande de radioaktiva utsläppen från Sellafield är dessa av så allvarlig art att Sverige bör kräva av England att anläggningen omedelbart stängs och att ett saneringsarbete inleds.

Nyligen har det också framkommit att det i England finns långt framskridna planer på dumpning av miljöfarligt avfall i Nordsjön. Sverige måste här agera kraftfullt för att förhindra detta. Dels genom direkta kontakter med Englands regering och även inom ramen för den s.k. Oslokonventionen som bl.a. just reglerar frågor om dumpning i Nordsjön.

Oljeutvinning i Skagerrak

Under hösten 1989 har det framkommit att det finns norska planer på provborring efter olja i Skagerrak.

Om planerna sätts i verket innebär det stora hot mot ett av de viktigaste fiskeområdena för de svenska västkustfiskarna.

Förutom att trålfisket försvåras rent fysiskt kommer en sådan verksamhet att störa den marina miljön. Även vid s.k. normal drift sker utsläpp av mindre mängder olja, dessutom finns naturligtvis risk för ett stort utsläpp genom olyckshändelse. Ett större utsläpp av olja i detta känsliga område skulle få oöverskådliga konsekvenser för den ekologiska balansen. Fisket skulle för lång tid framöver vara helt utslaget.

Sverige bör agera kraftfullt gentemot Norge för att stoppa dessa planer.

Nordisk handlingsplan

Den handlingsplan som de nordiska miljöministrarna kunnat enas om är klart otillräcklig. Sverige bör därför ta initiativ till en utvecklad och mer långtgående nordisk handlingsplan för att begränsa utsläppen av miljöskadliga ämnen.

I samband med den s.k. Nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning inrättades en särskild låneordning i Nordiska Investeringsbanken, främst avsedd för investeringar i vägar och järnvägar. Vi anser att denna låneordning även bör kunna utnyttjas för viktiga miljöinvesteringar. Ett lämpligt område är i så fall det för Sverige, Norge och Danmark gemensamma vattenområdet Skagerrak-Kattegat.

Ansvaret för föroreningarna är olika fördelat mellan de berörda länderna. När det gäller de direkta utsläppen i havet kan dessa lätt hänföras till respektive nation. Däremot är effekterna av förbränning av fossila bränslen, utlakning av näringsämnen och tungmetaller och utsläpp från trafiken många gånger sådana att de inte direkt kan härledas till företag eller nation.

Kostnaderna för reningsanläggningar skall naturligtvis bekostas av respektive förorenare. Men det finns även motiv för gemensamma ekonomiska åtgärden. Dit hör tillräckliga resurser för att kunna genomföra ett effektivt forskningsprogram, upprättande av målsättning för miljöåtgärderna, program för reningsanläggningar och restriktioner för näringsverksamhet.

Vi vill därför föreslå att Sverige tar initiativ till ett utökat och långtgående gemensamt program för förbättring av vattenkvaliteten i Skagerrak-Kattegatt. Det är viktigt att ett sådant program får erforderliga resurser så att underlag för beslut kan tas fram på kort tid samt att det därefter finns finansieringsmöjligheter för nödvändiga investeringar och andra åtgärder. Vi föreslår därför att den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken utnyttjas för detta ändamål.

Naturvårdsverkets aktionsplan mot havsföroreningar

Regeringen tillsatte i augusti 1986 en aktionsgrupp mot havsföroreningar som redovisade en aktionsplan i maj 1987. I denna aktionsplan lämnas många viktiga förslag till åtgärder.

Det är av största vikt att förverkligandet av aktionsplanen genomförs med största skyndsamhet.

I aktionsplanen anförs bl. a.: "En åtgärdsstrategi måste därför utgå från att alla stabila organiska ämnen, som tillverkas av människan och som släpps ut i miljön, kan ge upphov till miljöproblem under förutsättning att de är tillräckligt motståndskraftiga mot naturens nedbrytningsmekanismer. Det motsatta synsättet – att även stabila organiska ämnen skall anses utgöra en miljörisk först sedan det bevisats – medför att många kommande miljöproblem hinner utvecklas allt för långt innan de upptäcks. Detta leder i sin tur till att miljöskyddsarbetet även i framtiden kommer att vara återställande i stället för förebyggande."

Detta är ett synsätt som vi delar till fullo och som bör prägla miljöarbetet.

I nämnda plan nämns inledningsvis ett antal intressenter som har anspråk på havet. Av dessa är fisket och havsbruket de enda som utnyttjar havets biologiska produktion. Att även fortsättningsvis kunna bruka havet som en mycket viktig producent för viktiga livsmedel och för den rekreation som fritidsfisket utgör, borde därför vara det viktigaste motivet för renare hav. Människan som "toppkonsument" i näringskedjan är i en riskposition i fråga om många av de föroreningar som tillförs havsmiljön.

Därför bör det fortsätta arbetet, mer än vad som är fallet i aktionsplanen, knytas an till föroreningarnas direkta betydelse för inverkan på fisk och skaldjur.

I aktionsplanen framhålls också allvaret i fråga om de persistenta ämnena. När det gäller åtgärder mot dessa beständiga ämnen anlägger man emellertid ett alltför långt tidsperspektiv. Sett till det relativt snabba program som före-

slås i fråga om åtgärder mot övergödning framstår åtgärderna mot utsläpp av stabila ämnen som oacceptabelt långsamma. Snabbare åtgärder bör därför vidtas.

Mot. 1989/90
Jo714

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående svenskt initiativ för bildande av en Nordsjökommission,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående stängning av upparbetsanläggningen Sel-lafield i England,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående planerna på oljeutvinning i Skagerrak,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt initiativ till ett gemensamt nordiskt program för miljöförbättringar i Skagerrak–Kattegatt och att för detta ändamål utnyttja den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående naturvårdsverkets aktionsplan mot havsför-oreningar.

Stockholm i januari 1990

Elving Andersson (c)

Rune Thorén (c)